

שמועון בלס: שוב נפלטתי לרחוב

כשאמר לי מחמוד "בבתים" והגיש את הצרור, מיהרתי להנהן בראשי ולפלוט: "אני יודע".

עמדנו בקרן רחוב שומם, מכורבלים במעילים והבל מיתמר מפינו. מעבר בית־הקההוה דידו אלינו אנחותיו של זמר חולה־אהבה ובקצה הרחוב התנצנצו אורותיה של הפיפר, שמכוניות סובבות סביבה בלא חסך. הישיבה בבית־הקההוה ארכה כשעה לבד, ואף פרק־זמן קצר זה הופרע תכופות. תחילה עמד עלינו המלצר ותינה צרותיו מבנו, אחר־כך הצטרפו אל שולחנו מכרים שלא זומנו לישיבה. השיחה התחבטה במבואות עקלקלים ואת תוכן הכרוז לא ידענו. לבסוף עמד מחמוד ממקומו: "אתה הולך לקול־נוע?" "כן", השיבותי ועמדתי גם אני.

כשנפרדתי מעליו שמתני פני אל הכיפר. ספר־שירים דק נשאתי עמי ורוח־שבט הצליפה בכף־ידי החשופה והדמיעה את עיני. אחוז־דימדומים הייתי וכמו מתוך חלום הסתכלתי אל הסובב אותי. לזה חיכיתי. ידעתי שצריך לבוא, אף־כי—חובה עלי להודות—לא פיללתי שפה ימהר לבוא. עדיין חיה היתה בלבי ההתגלות של פיסת־הנייר המקופלת על מפתן ביתי, עדיין אפוף מסתורין היה כל אותו עולם שנכספתי לבוא בשעריו—והנה כבר... על סף המבוכה הייתי, משתאה ומלא שביעות־רצון עד להתפקע. במוחי שאגו מנגינות־לכת, קולות־המון הקיפוני. צעדתי בסך. ראשי מורם, פעמי נוקשים על האספלט וכל חושי דרוכים אל רבבות המבטים המרוכזים בי. מסכת־זכרונות משוחה חיוך סלחני ושמחה־לאיד חלפה לנגד עיני: מריבות עם הורים, תקריות עם ידידים, מחלוקות עם מורים ומחנכים. קולו של דודי רטט באזני: "אל יחפנים תתחברו!" הה־הה. עוד ישוך את אצבעו, עוד יבוא ויבקש על נפשו: "לא ידעתי, לא הבינותי".

עמדתי וצפיתי אל העולם האץ מסביב לפיפר, אל זרמי האור השועטים על הגשר שממול, אל הולכי־הרגל המחישים צעדיהם לכיוונים נעלמים. זכרתי ימים בהם צעיתי על מדרכות הכיכר או ישבתי בבתי־הקההוה שלצדיה וחלמתי חלומות. הנה אני בראשית הדרך—אמרתי—העבר מאחרי גבי; הוא רחוק, רחוק מאד! פרמתי את כפתורי המעיל ושאפתי מלוא ריאותי את צינת הרוחות. אחר־כך הפכתי גבי אל הכיכר והמשכתי בדרכי לעבר שכונתי. מבטי רחפו על־פני בתי־המסחר הנעולים, על דירות־המגורים המעטות שמעליהם. הירהרתי בשוכניהם, תהיתי על מעשיהם בשעת־לילה צוננת, ומיד נמצאתי חודר אל עולם הדמיון המבלבל עלי תדיר מציאות וחלום. ריגשת־רוחי פגה פתאום ודימיתי בלבי שאני ישיש שעון אל מקלו, המתבונן בעולמו מאתמול. רעה חולה היתה בי לראות עצמי זקן שבעי־מים הצופה אל העולם מפיסגת דרכו הארוכה. בילדותי סברתי שהורי ישובו להיות פעוטות כאשר אגדל, ואז

אלמדם לקח על כל הצרות שהסבו לי. לימים זנחתי סברה זו ודימיתי עצמי אב למופת המחנך את בניו לעיניהם המעריצות של הוריו. אותו לילה לא נזקקתי לדמיון ילדוטי. התשובה להורי, לדודי ולכל עולמם, סברתי, היא במעשה-הרב שיירד עליהם כמפה המקיזה נרדמים. בן ט"ז הייתי. לא עוד ילד הרוקם חלומות ורודים אלא גבר שהבשיל בטרם-עת ובמורידיו סלל את דרך חייו. שוב נגלתה לעיני אותה פיסת-נייר מקופלת שמוטלת היתה על מפתן ביתי ומצפה לשובי. הוי, מה-נכספתי לצילצוליו של הדוור המהרסים מירפתי הסימטה! מה-נסערתני לחבטתו ברתוק הדלת! אהבתי לקבל מכתבים, וכשהיו מתמהמהים—שיגרתים לעצמי ושמחתי לקבלם מידו. אבל השמחה שפקדה אותי למראה פיסת-הנייר המקופלת עלתה על כל שמחה. שעת-לילה דמומה היתה ובסימטה לא ריחף צל איש מלבדי. בידיים רוטטות נטלתה ונחפזתי להצניעה בכיסי. לא לי היתה מיועדת, שמי לא נרשם בה; אך בכל מלה ממלותיה שמעתי קריאה עזה בשמי. לפני פחות מחדשיים היה הדבר והנה כבר...

נשאתי עיני אל אווירון תלוי על חזיתה של חנות ומדחפו סובב ברוח. זכרתיו בעודו כסוף ונוצץ—סמל לאוויריה החדשה. גדל-ממדים היה וממרחקים לכד את עיני, ומדי עברי משם הסתכלתי אליו בהתפעלות והצטערתי על שהוא כבול לתקרה ואינו יכול להתעופף. מאז השתנתה צורתו: זיוו הכספי הועם, כנפיו פשטו את לבושם הזוהר וגילו את העץ הצרוב, מדחפו חרק כגלגל של עגלת-משא. התבוננתי בו בחמלה, הת-בוננתי בחנות הנעולה, נפנית לעבר המדרכה המקבילה וקראתי את כרזת הסרט "דמעות האהבה". פניו המחייכים של הזמר היו זכורים לי אף הם מן הילדות הרחוקה. הם נשקפו מעל הכתלים ברחובות ובשווקים, חייכו מעל-גבי מעטפות תקליטים. לפתע הגיחו מן האפלולית עיניה היוקדות של ריבה בהולת-סבר. היא אימצה אותי אל חיקה ואני פירפרתי בו המום ואינני מבין את טיב מעשי. קולה שנצטרד הפליג בשיר ידוע של הזמר ובאפי עלה ניחוח בשרה... מה לי ולכל זה עתה!—אמרתי בלבי והמשכתי דרכי. אני צועד אל הגשמת חלומותי, כל השאר תפל הוא וחסר-חשיבות. כן, כל השאר היה חסר-חשיבות בעיני אותו לילה. הרגשה היתה בי אז שאני חוזר אל שכונתי שידעה אותי בעודי נישא על זרועות הורי, כדי לכבשה כגבר. איש מאוכלוסייה לא ידע את שהתחולל בי. הם עדיין ראו בי נער מנערי השכונה שתשומת-לב רבה אינו מעורר. ואילו אני רציתי שיידעו, רציתי שיגלה מישהו את אזנם ושהם יפערו פיהם: האמנם? כן, כן. שיחדלו לראות בי סתם ילד שהיה לנער, כמוהו כאחיו, כמוהו כבני-גילו. רציתי שדודי יחרוק שיניו ויחדל מהטפותיו המגוחכות. מחשבתי נסוטה אל אמי. היא היחידה שתשלים בלב דואב, היא היחידה שתשמיעני תוכחות בקול רפה: למה לך צרות? שקוד על הלימודים, סיים את בית-הספר, וכשתחיל לעבוד ולהתפרנס... כמה מסכנה היתה כשהודעתיה על המפנה שהתחולל בי! "אם פעם לא אשוב הביתה, אל תדאגי. יש לנו עורכי-דין שיטפלו בשחרורי". היא תלתה בי עיני-בעתה ורגע ארוך רטטו שפתיה ולא יכלה להוציא הגה מפיה. וכשאצה לספר לדודי, התיפחה מרה. "אתה מלכלך את שם המש-פחה. לא נתן לך להיפנס לביתנו! אל היחפנים תלך! ברחובות תישן!" הוי דודי,

מה־עלוב היית! ראיתי את אצבעותיך שפה התאמצת להעלים את רעדתן. אני כלל לא התרגשתי. אפילו חייכתי. "אנו נשחרר את הארץ", אמרתי. מי? אתה? את! כן, אני! העם כולו! איזה עם? היהפנים! צחקתי. וכי מה יכולתי לענות לעלוב־נפש זה? לא הוא שיכול היה להסיטני מדרכי, לא נימוקיו המגוחכים, לא צעקותיו הנרגזות. בזתי לו. בזתי לכל סביבתו המתאדרת באצטלה של כבוד מדומה, של אצילות מדדה על ברכיה, של נביבות מתנפחת כתוף. דרכי סלולה היתה לפני והוקרתי כל מי שהלך בה.

הגעתי למבואות שכונת־הנוצרים. הרחוב התרפק לו באפלולית. המדרכות שממו. תריסי החנויות היו מוגפים ומחלונות הקומות העליונות לא הבליחה קרן־אור. כפעם־בפעם חלפה מכונית בודדה או נגרר אוטובוס מתנשף. מפאת מרכז־הבנקים נודחלו דינודוני כירכרות מתרחקות. אי־משם עלה ההמנון המלכותי. בבתי־הקהוה אנוסים היו הבריות לעמוד על רגליהם. ברחובות עוברים השוטרים לדום ומצדיעים. אבל במקום שבו הלכתי אפשר היה אפילו להשתין בקיר. אברהם היה עושה זאת. ודוקה במקומות שעוברים אנשים! אדם מופלא היה אברהם בעיני. התגאיתי בו. התגאיתי גם באחרים—במחמוד, באסמאעיל, בכל חברי החדשים. אבל עם אברהם נפגשתי יותר מאשר עם השאר; הוא היה המקשר הישר שלי וחיש נרקמה בינינו ידידות. פעמים אחדות במשך השבוע היה פוקד אותי בביתי ומשתהה עמי בשיחה בדוחה וקולחת. כשסיפרתי לו יום אחד על חיבתי לשירה, פרץ בצחוק. שירה? בכיינותם של משוררים? הוא לא היה פנוי לדברים כאלה. טרוד היה כל ימיו. אפילו בשבתו בבית־הקהוה ובשחקו בדומיננו עם ידידים, לא לשם בידור עשה זאת. הוא מילא תפקיד. אבל לי היה פנאי. סבלתי מעודף פנאי. קראתי, קראתי, ומשהייתי מתעייף יצאתי לרחובות, סרתי לבתי־קולנוע. בפגשו בי בדרכים היה אברהם נוטל מידי ספרים שנשאתי, מעלעל בהם וממלא פיו צחוק. הבלים, הבלים! גם אסמאעיל מבטל היה את הספרות שקראתי. אבל הוא לא צחק. הוא דיבר נכבדות, הסביר, הסביר. כל משפט שהוציא מפיו ערוך היה כפסוקי־הטפה מנומקים. קולו רך היה, עמוק, תכליתי. מעולם לא בא במבוכה, בכל נושא ידע להביע דעתו, בכל שיחה ידע למשוך את החוטים אל עיקרי אמונתו. מחמוד הירבה להקשיב, הירבה לחייך, הירבה להצדיק. "אתה צודק... נכון. כל מה שאמרת אמת, אבל..." משפטיו קצרים, קטועים, לפעמים אינם ברורים די־צרכם, אבל חיוכו היה כובש, מעורר אמון. להביאו לדיבור על שירה אי־אפשר היה. הוא היה מחייך, מהנהן בראשו וקם. פגישה. תמיד פגישה! כולם רצו מפגישה לפגישה ואני נפלטתי לרחוב...

עמדתי בראש סימטת הנזירות. צעדי אדם קרב נשמעו מעבר לצלע אחד הכתלים שאצלו נפתלה הסימטה שמאלה והפליגה בחשיכה. הקשבתי רגע לצעדים ואחר־כך נפניתי לאחור וחשתי אל עמוד־ביטון שבסף המדרכה. גבר חמור־סבר יצא מן הסימטה וחלף על פני בלכסנו אלי מבט של סקרנות. הסתכלתי אליו כשהוא מתרחק והולך בצעדים מדודים, וכשדמותו ניטשטשה באפלולית הרחוב חזרתי אל הסימטה.

לפתע זכרתי שעדיין לא קיפלתי את הכרוזים. בהלה ירדה עלי ואני הפכתי במחשבה אם מן הדין לסור תחילה הביתה ולקפלים. אך דבר זה עלול היה להעיר את אמי והיא תתחיל ליסרני בשאלות. מחמוד אמנם לא אמר לי שצריך לקפלים, אך ברור היה לי שפך עושים. כך גם מצאתי את הכרוז על מפתן ביתי. פסעתי לתוך הסימטה. ריח חריף של שתן עלה באפי. נדחקתי אל גומחת־הכניסה של בית עזוב והוצאתי כמה כרוזים מפיסי. קיפלתים במהירות. הרישרוש החרידני. רגע עמדתי דרוך ואיני מניע אבר בגופי. מעבר לצלע הכותל בא אל אזני רחש מתמשך. כאילו חפץ נגרר או נשימת חיה רובצת. התכנסתי כולי לתוך הגומחה וחיפיתי. מחשבה מבעיתה סימרה את בשרי. נפנית אל הדלת הנעולה שמאחרי ושוב לא יכולתי להישאר בגומחה. נשאתי פני סביבי. הכתלים סגרו עלי משלושה עברים. רק לנוס בחזרה לרחוב. הגבהתי מבטי אל־על. פיסת־רקיע שחורה נשקפה מבין הגגות. כוכבים ניצנצו במר־חקים. בדידות היתה בי. ברפי פקו. מישהו אורב מאחרי הצלע? האחפה עוד? המשכתי. ראיתי פס־אור חיוור ולפתע נתרגשה עלי מקהלת צרצרים. הסתכלתי נכחי. אצל חומת המנזר שוב נפתלה הסימטה שמאלה. כתפי נתחפכה בשלט נחושת קבוע על דלת חומה ומבהיקה. ביתו של קצין־משטרה בדימוס. פסעתי הלאה. התבוננתי סביבי בלי הרף ולתדהמתי גיליתי דברים שלא השגחתי בהם מעודי. חדרים הפורצים אל חלל הסימטה, גגות נמוכים שריקועי־פח נקשרו אל מעקותיהם, עלוות־דקל שהציצה מאחד הבתים. מן הבית שבקירבתי נשתלחה קרן־אור. נעצרת. דממה בפנים. ביתן של שתי אלמנות. מצוי מישוה בשעה זו, או שמא נוהגות הן להשאיר אור כל הלילה? רבים משאירים אור בלילה. השתופפתי אל המפתן והשחלתי את הכרוז פנימה. הן לא תדענה מה טיבו—הירהרתי—אך ודאי תמסורנה אותו למישוה. גל צונן זחל לאורך גבי. הכרוז הראשון! זה פשוט כל־כך. בבית שממול התגורר תלמיד מפיתתו של אחי. טיפש וגס־רוח. מה יכול אדם כמוהו לתפוס מן הכרוז? אך שהות לפיקפוקים לא היתה לי. שלפתי מפיס המעיל כרוז לא־מקופל ודיחקתיו בסדק שבין שתי הדלתות. מחר יראוהו במלואו ואין ספק שיקראוהו. אמרתי בלבי. סוף־סוף, זוהי המטרה. יקראו. העיקר שיקראו. לא כל האנשים מסוגלים להצטרף למאבק. לא לכולם אומץ להצטרף. אני, זה משהו אחר. אני ציפיתי לו. אני רציתי להצטרף, רק לא ידעתי איך. עכשיו אני כבר בפנים. אני בתוך השורות. ממלא שלי־חות! חיוך פשט על פני. העליתי בלבי את השיחה העתידה עם אברהם, כשיבוא להתעניין אם הכל בסדר. אולי גם מחמוד יבוא? ודאי יהיה מעוניין לשמוע בעצמו. כמה פעמים ראיתיו מחלון הבית עובר בסימטה, אך אף פעם לא נקש על הדלת. יום אחד אף פגשתיו פנים־אל־פנים והוא שם עצמו כאילו אינו מכירני. נעצבתי, אבל הבינותי את טעמו. גם אסמאעיל ושאר החברים לא בירכוני בדרך. שוב שמעתי צעדי אדם. מאצל חומת המנזר הגיחה דמות גבר לבוש שלמה צחורה ומצנפת עוטה את ראשו. הישרתי צעדי לקראתו, ומשחלף על־פני המשכתי עד למפנה הסימטה, שם נשתהיתי עד שנבלעו צעדיו בדממה. שבתי בטפיפה חפוזה על בהונות רגלי ועמדתי ליד דלת קלופת צבע שחור שמוגבהת היתה כדי זרוע מן הקרקע. זה היה ביתן של

שלש היפהפיות. כך נהגנו לכנות את שלש האחיות שהתגוררו בו. ז'אנט, הבינונית, זה־כבר עזבה את הבית. מאז נתלתה תמונתה בחלון־הראנה של "ארשאק" נפוץ שמע יפיה בכל העיר. הוריה לא ידעו עוד דרך לשמירתה והיא פרחה לה. את אודט הצעיר רה הייתי פוגש בדרכה לבית־הספר. דקת־גו ובהירת־עור היתה. פניה עגלגלים ועיניים שחורות ניבטו מתוכם. שונה היתה משתי אחיותיה בקולה המאנפף והחרישי, בהילוכה הצנוע ובשמץ של אדישות כלפי הסובב אותה. ערב אחד פגשתי בקירבת ביתה והיא שאלה אותי מה השעה. על פניה משוך היה חיוך ואור נדלק באפלוליותיה. מבטינו נצטלבו, אבל לשניה בלבד, כי חיש נכבשו פני בשעור שפידי ורגלי החישו הילוכן. את תשובתי הפלטתי בקול עגום אחרי שכבר חלפתי על פניה. מעשה אווילי ומרגיז. החמצתי הזדמנות שלא במהרה היא עשויה לשוב. אודט לא נהגה להלך בסימטה לבדה בשעת ערב. בכלל לא הרבתה לצאת מן הבית. גם בחלון הבית לא ישבה אלא לעתים רחוקות. קירבתי את הכרוז לדלת ורעיון תמוה נבזק בראשי. שלפתי עט מכיסי ורשמתי בראש הכרוז: "לאודט!" הכנסתיו מתחת לדלת ונשאתי פני אל החלון החשוך. חייכתי. בעוד שעות אחדות יגלו אותו. אביה יגלה אותו ראשון. הוא משפם לצאת מן הבית. ודאי יבהל. יקרא לאשתו, יעירו את אודט. והיא מה תגיד? מיהו שרשם את שמה על כרוז קומוניסטי? אף היא תיבהל. שמא לא נהגתי כשורה? לרשום את שמה על הכרוז הרי זה בכל־זאת יותר מדי! הם עלולים לחשוד שהדבר נעשה בכוונה להזיק, אולי יספרו לשכנים. ואם יגיע הדבר לאזני המשטרה? מה עשיתי, וכי נטרפה דעתי! רכנתי בבהלה אל המפתן. אבוד. שריקה עזה ניסרה לפתע בדממה. נחפזתי לפרוף את כפתורי המעיל ולעקור משם. חלפתי על־פני המנזר ומשהגעתי למסעף הסמטות פניתי ימינה. צעדי הנוטר הלמו בכבדות מאחרי גבי. התחככתי בפתלים. קיפלתי את הכרוזים בעודם בכיסי ותחבתים בחרפים. פעלתי בקדחתנות. לא הרביתי להביט סביב, גם לא הקפדתי לדחוק בנייר עד שייצ־לם. אם התקשיתי למצוא בדלתות חרפים, הטלתי את הכרוז על האסקופה והתרחקתי. נתתי דעתי על הנוטר שוודאי יעבור בעוד זמן־מה והניירות המבצבצים ימשכו את עיניו. חשבתי אפילו שהוא מתחקה כבר אחרי או אורב לי באחת הפינות החשוכות. בכל־זאת לא טרחתני להעלים את הניירות מעיניו. להיטות היתה בי לסיים את תפקידי במהרה. גם השלמה היתה בי עם מה שעלול לקרות. בתעות־רוחי חזיתי שוטרים מובילים אותי למעצר ואנשים רבים עומדים בחלונות ואצל הכתלים ומס־תכלים בי. חזיתי שאני בבית־המשפט, משיב בהטעמה ובלשון נקיה לשאלות התובע ומיד לאחר־כך פותח בנאום נלהב ומאשים את השופטים שהם משרתיו של השלטון העריץ. בתוך כך החזירני דמיוני אל הורי, אל דודי, אחוזי־בהלה נצטיירו כולם בעיני רוחי, מקשיבים לנאומי בבית־המשפט, קוראים את דברי בעתונים וממאנים להאמין שאמנם אני ולא אחר אומר דברים אמיצים אלה. והנה מציץ אני לביתה של אודט. האב מגלה את הכרוז וממהר להעיר את אשתו. השנים מחליפים ביניהם דברים של מאמינים־ואינם־מאמינים למראה עיניהם. הבת הגדולה מתעוררת ומפ־ריחה קריאה. לבסוף מתעוררת אודט. הכל מביטים אליה. היא תתבונן בכרוז ותתפלא.

אחר־כך תצחק. כן, היא תבין שזה אני. אני ולא אחר הוא שרשם את שמה. אני הוא שהביא לה את הבשורה. הבשורה? נתתי עיני באחד הכרוזים: "הלאה ממשלת הדיכוי! למען חופש הארגון והשביתה!" אכן, זהו. שביתת פועלי הטבק. מחמוד התחיל לספר לנו על השביתה וכבר עמד עלינו המלצר ובאו אחרים והפריעו ואת תוכן הכרוז לא ידענו. מנהיגי הפועלים נחבשו, אמר, והמשטרה עצרה גם את ראשי האיגוד המקצועי שקראו לשביתה. אני מוכרח לקרוא את הכרוז—אמרתי בלבי. אשאיר אחד בשבילי. לא? למה לא? מישהו אמר שאין משאירים. לא זכרתי מי אמר. כאשר שמעתי זאת רציתי לשאול מדוע, אך השיחה קלחה במהירות ובפני איש מן השומעים לא ראיתי אותות תמיהה; מן־הסתם ברור היה הדבר ומוכן לפל. ובכל־זאת אשאיר—החלטתי. שאם לא כן לעולם לא אדע מה כתוב בכרוז שאני מפיץ. ושנית, הלא אוסף אני את כל הכרוזים מאז אותו כרוז שמצאתי על מפתן ביתי. יש לי כבר ארבעה בארון. ארשום עליו את התאריך. הוא יהיה נקודת־המפנה באוסף! אודט! הה. היא נורא תתרגש. מיהו האלמוני הזה? ומה־גם אדם שאינו פוחד להפיץ כרוזים בלילה! היא תחשוב עלי. מי אם לא אני יכול לרשום את שמה על הכרוז? הרי אני שונה מן האחרים. היא יודעת זאת, הכל יודעים זאת. היא גם מסתכלת בי לא כמו שהיא מסתכלת בשאר בני השכונה. מסכת האדישות שעל פניה מיטשטשת תמיד בפגשה בי, ומבטיה מתלכסנים לעברי במין מבוכה. וכי לא היא שפנתה אלי ראשונה בשעה שלא היתה עין אדם מביטה בנו? וכי לא ראיתי את האור שנדלק באפלוליוֹר תיה? סתם לשאול מה השעה בקירבת ביתה? אף אם יצאה בלי לדעת את השעה יכולה היתה לספק את רצונה בחנות שבראש הסימטה, ששם תלוי שעון גדול לעיני כל העוברים־והשבים. טיפש גמור הייתי. הנחלתי לה אכזבה בלי ספק. אבל בינה לבין עצמה ודאי חייכה, אולי גם סלחה לי. עכשיו תדע שאני הוא. רשמתי את שמה. זו התשובה שלי. היא תבין את הרמז. אודט, אודט, זה אני. זה אני. הה, מחר אפגוש אותה בדרכה לבית־הספר! אחכה לה. "ראית את הכרוז?" היא תחייך. אולי תקשור את גביניה. "את ודאי כועסת עלי." — "עליך? למה?" אולי תזעיף פניה ותרחק ממני? אבל היא אינה כזאת. היא נוטה לחייך. "רציתי שתדעי שזה אני". לא. לא כך. פשוט אגיד לה: "בוקר טוב, אודט", ואראה איך תגיב. אם תחייך, אוסיף: "אני רוצה להגיד לך כמה מלים. את מסכימה?" ובטרם תשיב: "אל תכעסי שאני נטפל אליך..." לא. לא! צריך לגשת ישר לענין. אקדם אותה בחיוך: "קראת את הכרוז, אודט?" זה ידהים אותה קצת ולא תענה. "זה אני. בלילה כשישנת הכנסתי לכל הבתים!" כן. כך בדיוק. היא חייבת לדעת מפי, אפילו לא ימצא הדבר חן בעיניה. לא סתם בחור שהוקסם מיפיה; רבים המוקסמים מיפיה. גם לא סתם להוט אחרי ספרים, שאינו משתף עצמו בהמולת בני גילו. אני אחר. ואם יתפסו אותי? הו, אז היא תדע בלי שאסביר לה. היא תחרד לגורלי. אכתוב לה! מבית־הסוהר אשלח לה מכתב בו אסביר הכל. מה איכפת לי הוריה. אהיה ידוע. שמי יתפרסם בעתונים. אלפים יידעו את שמי. זו תהיה התחלה נפלאה לחיים סוערים. חיי יהיו סוערים. אני מורד.

מורד!

שלושה כרוזים נותרו בכיסי. הגעתי אל ירפתי הסימטה. לפנים גרה שם סבתי. מול ביתה התגוררה אלמנה אחת עם שתי בנות מגודלות־אברים וכן הלומד רפואה. שתי הבנות, שהירבו לגלגל צחוקן ולפצח גרעינים בחצר הבית, נהגו להלעיטני ממתקים ולהרעיף עלי נשיקות. ז'זופין, הצעירה, היתה לוחצת ראשי אל דדיה ומבקשת שאספר לה סיפורים. האלמנה התהלכה תמיד בשחורים ולא התרועעה עם שכנים. מחדרה של סבתי ראינו אותה מתבודדת בחדר נעול, מעמידה תמונה לפנייה ומתיפחת. במרפסת הבית תלוי היה שלד־אדם שעצמותיו קירקשו ברוח וחורי גולגלתו העבירו בי חלחלה.

עמדתי מול חורבה שרויה בעלטה. ביקת־טיט היתה שם לפנים. להקות יונים התעופפו ממנה ושירתן נישאה למרחקים. אשה בודדה התגוררה בה, שהיתה מתקינה תה שחור ונותנת קולה בשיר־תוגה עצוב. אשה שמנה היתה, בעלת פנים מקועקעים ועיניים מכוחלות. נמשכתי להיפנס אל ביקתתה העלובה, הרבודה לשלשת כבושה ויבשה, ולהתבונן בלהקות היונים היפות. היא היתה משקה אותי תה חריף ומתוק ומלהגת דברים שנשתכחו מלבי. אמי אסרה עלי את הכניסה אל ביתה. שמועות הילכו בין הבריות על סגולותיה ומגעה עם בני־שטן. מה אירע לה מאז, לא ידעתי. סבתי עזבה את הסימטה, ואני חדלתי לעבור משם. הביקתה חרבה, להקות היונים פרחו להן או נשחטו. מתוך גלי הטיט והלשלשת ציקצקו צרצרים. מבט־חתול זרחני ננעץ בי. זכרתי לילות־קיץ על הגג. אשה עוטה אדרת לבנה ועטרה מתנצנצת לראשה, עולה היתה מארובת של שכנים, נועצת בי מבטים זרחניים ומשלחת זיקים לשמים. "אמא, תראי. היא שוב עלתה!" הייתי אומר לאמי. אבל אמי היתה מסתכלת לעבר הארובה ומפטירה: "אין שם אשה. לך לישון". פני האשה היו נפנים אלי פנייה חדה, ראשה היה נד תנודה רבת־משמעות, ובמבטיה קראתי תוכחה. מדי־לילה ראיתיה עולה מן הארובה; תחילה זיקים צבעוניים מזנקים ואחר־כך היא מגיחה לאט־לאט ועומדת בפלג־גופה העליון מחוץ לארובה. היו לילות שהתבוננתי בה זמן רב מאד, עד שראיתיה אוספת את זיקיה מן השמיים ושוקעת בארובה. לפעמים הייתי מקיץ משנתי בשעות הדמומות של הלילה ורואה אותה עוטה נוגה זוהר ועל פניה חיוך מנצח. אז הייתי נתקף בעתה ומבקש את חום זרועותיה של אמי.

רחשושים עלו מן העלטה. עיני־החתול לא נגרעו ממני. נגוהות נדלקו וכבו מתוך התלוליות. משפן בני־שטן ניטש ואיש לא העז, כנראה, לסלק את שרידיו ולבנות בית חדש תחתיו. נשאתי פני אל הבתים הסמוכים. נפנית אל פנס קבוע בפותל שאורו העמום אך הוסיף לעלטה צללים כבדים. לפתע גיליתי בקצה הסימטה דמות אדם חובקת עמוד־חשמל ומשתופפת אפיים. צעדי הנוטר שקעו זה כבר בדממה. שוב ירדה עלי תחושת־הבדידות ונחפזתי לעקור רגלי מן המקום. שילשלתי בדרכי את שני הכרוזים שנותרו והשארתי את השלישי בשבילי. סיימתי את תפקידי! הבטתי בשעון. שעת־הצות חלפה. גלי חום פשטו בי, מצחי נתלהלה. במוצא הסימטה נתקלתי בתיבת־העץ של שאפר. ניחוחי לחם טרי גירו את חושי. בעוד שעות אחדות הוא יבוא ועמו סל הלחמניות, יישב על התיבה הקבועה שלו ונשים תשחרנה את פניו. שוב

צעדתי ברחוב. עקפתי את סימטת הנזירות והרחקתי עד המבוא הקיצוני של שכונת הנוצרים. הייתי עייף והרעב החל להציקני. מאז הצהריים לא בא אוכל אל פי. אחרי הארוחה נסעתי אל שני תלמידי שבדרום העיר ובשעת הדימדומים ישבתי על ספסל בטיילת ועיינת בספר השירים. אחר־כך נכנסתי לקולנוע וראיתי סרט תפל. הייתי דרוך ציפיה לקראת הפגישה השבועית בבית־הקהוה והזמן עבר בעצלתיים. הרגשה ליותר אותי כל אותן שעות שדבר־מה בלתי־רגיל יקרני; והנה כאשר קם מחמוד ואמר: "אתה הולך לקולנוע", ידעתי שהרגשתי לא הכזיבה. הה, עמדתי במבחן— אמרתי בלבי. מעתה לא אהיה עוד חבר החדש וחסר־נסיון, מעמד שווה יהיה לי עם השאר. אולי יימסרו לי תפקידים קשים יותר. מחמוד כבר רמז על כך בפגישה הקודמת. הוא שאל על בית־הספר שלי, התעניין בידידי והוסיף שיוועץ באחראי בארגון התלמידים ואולי יפגיש אותי עמו. שעות־הפנאי שלי תתמלאנה ולא אשוטט עוד ברחובות באפס־מעשה. אהיה כמו אברהם, כמו מחמוד, אף מפגישה לפגישה, מפעולה לפעולה, ומדי־פעם אשלוף פנקס מכיסי ואחלק את עתותי! לפתע קרעה את אזני שריקה אימתנית ונמצאתי עומד פנים־אל־פנים מול הנוטר. הוא דרך את רובהו והתבונן בי באיבה. הייתי קרוב אל ביתי וחשתי שרשרות־ברזל רובצות על רגלי ומסמרות אותי לקרקע. "מרחבה", הגיתי בקול בהול וגררת רגלי אל הבית. אחזתי ברתוק הדלת ושמעתי את פעימות לבי הטרופות. הנוטר ירה בי את מבטיו ודרך את רובהו בלי הרף. חשתי ששעתי קרבה ולבית לא אפנס. חבטתי חבטות ממושכות ברתוק ולא הרפיתי עד ששמעתי את חריקת החבל שמשך בבריח. חמקתי פנימה ומיהרתי לטפס בסולם העץ אל הדיוטה השניה. פשטתי את מעילי, פרמתי את רכסי הכתונת ומחיתי את הזיעה ששטפה את פני ואת צווארי. בחוץ עדיין היה הנוטר חובט ברובהו. אחר־כך בטשו רגליו בקרקע ונעצרו ליד הבית. "הדלת!" קרא בקול עבה ועזין. קפאתי על עמדי. נחשול מחשבות ניתך עלי בהיעלם אחד. נפניתי אל חדר־השינה. העוזרת שבה אל משכבה אחרי שמשכה בחבל. אם יקרא עוד קריאה היא ודאי תתעורר. גם אמי תתעורר. איך אסביר להן? לא תהיה לי שהות להסביר. תמיד הדברים מתרחשים בצורה בלתי־צפויה ביותר! הכרוז! נזדרזתי להוציאו מכיס המעיל ולרדת בחזרה אל חצר הבית. נכנסתי למטבח והשלכתי מאחרי ארגו מפויח שפתיליות עמדו עליו. אחר־כך יצאתי לפתח ושירבבתי ראשי החוצה. גבו השחוח של הנוטר רחק והלך בקצה הסימטה. עמדתי נדהם ומתקשה להבין דבר. רק משנבלעו צעדיו בדומיה תפסתי שמרוב בהילות שכחתי להגיף את הדלת!

בשעה מוקדמת מן הרגיל יצאתי למחרת מן הבית. רפה הייתי כולי וחשתי בראשי מחמת נדודי־שינה שפקדו אותי. מיהרתי אל סימטת הנזירות וליד ביתה של אודט התעסקתי בנעלי ופזלתי אל החלונות. אחר פסעתי לאטי והצצתי לתוך הפתחים. המולת הרחוב קידמה את פני ולרגע עמדתי במדרכה וחככתי בדעתי כיצד עלי לנהוג. לבסוף שמתי פעמי אל המוצא השני של הסימטה. שאפר ישוב היה במקומו ולפניו סל הלחם. בירכתי במועל־יד והוא חייך ונתן ידו על לוח לבו. התבוננתי במקומות

שהטלתי כרוזים. לא היה זכר להם. אנשי השכונה כבר קראו בהם. בולמוס־סקרנות תקפני והייתי מפנה ראשי אנה ואנה ומטה אוןן לקולות הבריות. במסעף הסימטות עמדתי ועילעלתי בספרים שהיו בידי. אנשים חלפו על פני ואני הצצתי אל פרצופיהם מתחת לגביני. שבתי ונכנסתי לסימטת הנזירות. דלת ביתה של אודט היתה פצויה מעט, אבל לא יכולתי לראות דבר בפנים. ושוב מצאתי עצמי ברחוב. נשענתי אל עמוד־הבטון העגול ורצון עלה בי להצית סיגריה; לא מפאת רפיוני וכאב ראשי אלא כדי להעסיק עצמי במשהו. אבל אז עדיין לא הייתי להוט אחרי עשן וחפיסות סיגריות עדיין לא מצאו דרכן אל כיסי. תלמידים מבית־ספרי עברו על המדרכה. חשתי צריכה בגרוני והתחלתי לפסוע לכאן ולכאן ולתת עיני בחלונות־הראנה. לבסוף נכנסתי לסימטה. הדלת היתה פתוחה לרווחה והאם טיאטאה את החצר. לפתע הבחנתי בשולי שמלתה של אודט מרחפים אצל חומת המנזר וחישי נעלמים. דלגתי אחריה. בהגיעי למסעף ראיתיה מהלכת בחברתה של אחת מבנות השכנים. ילקוט תפוח תלוי היה בידה ומטה קומתה הצדה. חברתה דיברה בתנועות־ידיים והיא חייכה ונדה בראשה. האטתי צעדי ועקבתי אחריהן מרחוק. הסמטות הלכו ונתרחבו, הלכו ונתישרו, ויכולתי לראותן ממרחק רב. אבל במבואות השוק רבו הולכי־הרגל ואנוס הייתי לתמרן הליכה פתלתלה בתוך דוחק. בין־כהיכה נקלעתי לתוך חבורה מן הכיתה שלא הניחה לי להמשיך את דרכי. צדודית־פניה המחייכת של אודט עדיין נגהה עלי מבעד להמון הרועש, אבל היא הלכה ורחקה, הלכה וניטשטשה, עד שנעלמה כליל.

אותו בוקר ישבתי בכיתה ולא הקשבתי. קולו של המורה היה לי לזרא; לחשושיהם של חברי לספסל, שברגיל היו מעוררים בי צחוק שאנן, לא עוררו בי אלא שאט־נפש. בהפסקה הראשונה עזבתי את בית־הספר. "המורה לא בא", אמרתי לאמי בכניסתי. עליתי אל הקומה השניה וישבתי אל שולחן־הכתיבה. הוצאתי מכיסי את הכרוז וקראתיו שנית. כרוז קצר היה, שאמש קראתיו בהיעלם אחד ומיהרתי לכבות את האור. ביקשתי למצוא בו משהו חדש, ולא מצאתי. רשמתי בראש הדף את התאריך וקמתי אל הארון. היה זה ארגז זעיר מעץ לבן שהתקנתי לו דלת ומנעול. הוא עמד על לוח־שיש של שולחן־תמרוקים ישן מתחת לסולם העץ המוליך אל הגג. בתוכו שמרתי יומנים ומכתבים, ומתחת להם הסתרתי את הכרוזים. שעה ארוכה עמדתי אצל הארון וקראתי את כל האוסף שצברתי. בשובי אל השולחן ביקשתי להעסיק עצמי בקריאה, אך לשווא. חזרתי אל הארון ונטלתי את היומן. "פרק חדש בחיי", כתבתי. אני מתקדם בדרך שהועדתי עצמי ללכת בה". האספר הכל?—תקף עלי הירהור. ואם יעשו חיפוש? נתתי ראשי בכפי ודממתי. שוב לא היה בי רצון לכתוב. השתטחתי על המיטה וביקשתי להביא סדר במחשבותי. הירהרתי באברהם. הוא חייב לבוא. אולי הגיעו אליו תגובות מהפצת הכרוזים? אספר לו בקצרה על ההפצה ולא אזכיר את הנוטר. וכמובן, גם לא את אודט. אבל אם ישמע על מעשי לא תהיה לי ברירה אלא להודות. הוא יצחק. לא, ודאי יכעס. יספר למחמוד, והלה עלול להשמיעני דברי־תוכחה. זרמי דם שטפו אל ראשי וחשתי צביטה בלב. התרוממתי וביקשתי

לשוב אל השולחן, אבל חיש יצאתי מן החדר וירדתי לחצר. אמי ישבה שם והתקינה מעשה־מרקחת. העוזרת ישבה אצל הפתיליות במטבת. "אמש חילקו כרוזים בכל הבתים", אמרתי.

שלחה בי אמי מבט ארוך. "שוב כרוזים?"
 "את לא שמעת?" פניתי אל העוזרת, שכבר הספיקה לשוטט בשכונה וודאי פיטפטה עם הבריות כדרכה.

היא לא השיבה, ואני חזרתי על שאלתי.

"איזה כרוזים?" אמרה.

"על שבינת פועלי הטבק. המשטרה עצרה את מנהיגי הפועלים".

"צרות. צרות", מילמלה. "וכרוזים מה יכולים להועיל?"

"הממשלה תשחרר אותם. היא מוכרחה לשחרר אותם!"

"מבלבלים לכם את הראש", הוסיפה העוזרת למלמל.

רציתי לספר להן שגם אני חילקתי בבתים, אך משום־מה נשתהיתי ובינתיים שבו הללו ומשכו בשיחן. נאלמתי והקשבתי לדיבורן בנפש נכאה. שעה ארוכה ישבתי במחיצתן ולא קמתי עד שלא אמרה לי אמי: "אין לך שיעורים?" עליתי שוב לקומה השניה וישבתי אל שולחני. בצדעי חשתי את דופק דמי ומלח נזרה כביכול בעיני.

עד הצהריים לא בא אברהם. סעדתי עם אחי וכעבור שעה יצאתי אל שני תלמידי שבדרום העיר. בתום השיעורים נחפזתי לשוב הביתה. איש לא שאל עלי בעת היעדרי. שעות הערב זחלו בכבדות והרגשה היתה לי שאני קודח. בשעה תשע יצאתי ושוטטתי ברחובות עד אחת־עשרה. בשובי שאלתי את העוזרת אם ביקשני מישהו. "גם בלילות אתה רוצה שיבואו אליך!" סנטה בי. ישבתי אל השולחן והאהלתי על המנורה כדי לא להפריע לאמי ולאחותי הישנות. ביקשתי לקרוא בספר השירים הדק שזה יומיים גררתיו עמי, אך חיש סילקתיו מלפני והוצאתי מן המגירה ספר "איגרות נבחרות" של וולטר. פתחתי במקום שמונחת היתה מחברת וערכתי לפני את המילונים. בשעת פיזור־הנפש היה לי התרגום תרופה מהנה ומאלפת כאחת. לשונו של וולטר ומשפטי הארוכים והמהוקצעים היו לי כאגוז קשה לפיצוח; אבל ככל שהתקדמתי בתרגום הרגשתי שקימעה־קימעה האגוז מסיר את קליפתו ומגלה לעיני עולם קסום. הנאתי הגיעה אותו לילה לדרגת התלהבות משתירגמתי אותו משפט נפלא שנחרט בזכרוני: השור הרתום למחרשה והמוצלף בשוט למען יכפול מאמציו אינו יודע כי השוט והרתמות כאחד עשויים מעורו שלו!

סמוך לאחת קמתי מן השולחן, סחוט אך שבע־רצון; ומשעליתי על משכבי נרדמתי מיד. בבוקר חזרתי על נסיוני לפגוש את אודט. עמדתי במסעף הסמטות וחיכיתי, אך משהופיעה חלשה דעתי והייתי נאלץ להישען אל חומת המנזר. אודט שלחה בי מבט של השתוממות ובמילמול שפתיים השיבה לברכתי. כמה שנאתי את עצמי!

אותו יום שוב לא בא אברהם ושום אות לא קיבלתי. גם למחרת היום לא בא, גם לא בימים שלאחר־כך. הייתי כסהרורי. שעות ארוכות ומיסרות חיכיתי לנקישה בדלת, וכיון שנואשתי הייתי יוצא ומתחקה על הדרכים שבהן הלכו הוברי. לא זכורה לי

תקופה שבה התיסרתי בבדידות כבאותם ימים של ניתוק מוחלט. ביום הפגישה הקבוע סרתי לבית־הקהוה, אף־על־פי שלא היה זה נהוג ללכת למקום הפגישה הקבוע בלי לקבל הודעה באותו יום עצמו. מוכרח הייתי לראות מישהו מהם. משנכנסתי לאולם הדחוס עמדתי ליד הפתח והשטתי עיני בתוך העשן הסמיך הסוכך על ראשי המסובים. אחר פסעתי אל ירכתי האולם.

המלצר קרב אלי. "את חבריך אתה מחפש?"

"מחמוד לא בא?" שאלתי.

"זה כבר ימים אחדים אינו בא."

הוא תלה בי מבט בוחן. רציתי לשאול אותו על השאר, אך שתקתי. משכתי כיסא וישבתי, והוא הגיש לי כוסית תה. הצמדתי עיני אל הדלת וחיכיתי. ראשי היה כגלגל ואי־משם חדרה אל אזני צפירה ארוכה, ארוכה. לבסוף קמתי ויצאתי. רוחות־שבט טפחו על פני, הצליפו על כף־ידי החשופה. מרחוק התנצנצו אורותיה של הכיכר שמכוניות סבבו סביבה. מאחרי גבי נשרף קולו של הזמר חולה־האהבה. בלבי כבשתי זעקה ודמעות עלו בעיני.